

[illegible]

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับ พิพิธภัณฑ์สิรินธร

เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จทอดพระเนตรแหล่งขุดค้นไดโนเสาร์ภูเก้าขาวซึ่งขุดพบกระดูกไดโนเสาร์ เป็นจำนวนมากและสมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย

พิพิธภัณฑ์สิรินธร ได้รับพระราชทานนาม จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๙ มีส่วนจัดแสดงนิทรรศการ ๘ โซนแสดงเรื่องราวความรู้ ตั้งแต่การกำเนิดจักรวาล โลก การเกิดสิ่งมีชีวิตบนโลก ตั้งแต่แรกเริ่มวิวัฒนาการสิ่งมีชีวิตจากทะเลสู่บนบก การกำเนิดสัตว์เลื้อยคลาน การกำเนิดไดโนเสาร์ จนถึงช่วงเวลาการสูญพันธุ์จากโลก และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม จนถึงกำเนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม วิวัฒนาการเป็นมนุษย์

ความเป็นมาแหล่งขุดค้นไดโนเสาร์ภูเก้าขาว

จากการสำรวจและขุดค้นซากดึกดำบรรพ์ในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องมากกว่า ๓๐ ปี ทำให้เราพบซากดึกดำบรรพ์มากมายหลายประเภท แต่ที่เป็นที่กล่าวถึงกันมากที่สุดคงหนีไม่พ้นซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์จากทั่วประเทศไทย บริเวณวัดลักกะวันเป็นแหล่งที่พบซากไดโนเสาร์ที่สมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ย้อนไปในปี ๒๕๒๑ นายวรารุณ สุธีธร นักธรณีวิทยาและคณะจากกรมทรัพยากรธรณี ได้เดินทางมาสำรวจธรณีวิทยา และมาพักแรมที่ศาลาทำให้พบกระดูก ๓ ชิ้น ที่พระครู วิจิตรสหัสคุณ (พระญาณวิสาละเถร) ตำแหน่งในขณะนั้น เป็นเจ้าอาวาสวัดลักกะวัน ได้เก็บรักษาไว้ ซึ่งเป็นกระดูกขาหน้าของไดโนเสาร์ซอโรพอด ต่อมาในปี ๒๕๓๗ นายวรารุณ สุธีธร และคณะจากกรมทรัพยากรธรณีได้รับแจ้งจากฝ่ายพัฒนาน้ำบาดาล ๓ ว่าทางวัดลักกะวันพบซากดึกดำบรรพ์ คาดว่าเป็นไดโนเสาร์ จึงทำการขุดสำรวจอย่างเป็นระบบ โดยคณะสำรวจไดโนเสาร์ไทย-ฝรั่งเศส จนในปี ๒๕๓๘ การขุดค้นก็แล้วเสร็จ พบกระดูกไดโนเสาร์มากกว่า ๗๐๐ ชิ้น เป็นไดโนเสาร์กินพืชอย่างน้อย ๗ ตัว ส่วนใหญ่เป็นกระดูกไดโนเสาร์ซอโรพอด โดยซากไดโนเสาร์ที่สมบูรณ์ที่สุดเป็นของ ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน (Phuwiangosaurus sirindhornae) โดยที่กระดูกยังคงเรียงรายต่อกันอยู่สภาพของไดโนเสาร์ตัวนั้นนอนคว่ำ กระดูกสันหลังตั้งขึ้น มีซี่โครง ออก ๒ ข้างลำตัว กระดูกสะโพกทุกชิ้นอยู่ในตำแหน่งเดิม กระดูกหางเรียงม้วนเป็นวงกลมพาดขึ้นไปกลางหลังและยาวต่อไปจนกระทั่งถึงปลายหาง แต่ขาตอนหลัง ขาหน้าข้างขวา คอ และส่วนหัวหลุดกระเจายออกไป

จากการค้นพบที่สำคัญนี้ทำให้กรมทรัพยากรธรณี ได้จัดงบประมาณสร้างอาคารครอบแหล่งขุดค้นไว้ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่ผู้สนใจ ตลอดจนเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านบรรพชีวินวิทยาที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ชิ้นส่วน ของกระดูกไดโนเสาร์ที่พบในหลุมขุดค้นนี้ อยู่ในระหว่าง การศึกษาวิจัย ซึ่งจะต้องทำการอนุรักษ์และจัดเก็บข้อมูลกระดูกทุกชิ้นอย่างเป็นระบบและยังทำการขุดค้นต่อไปในบริเวณใกล้เคียงด้วยเพื่อให้ได้หลักฐานและข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัยเพิ่มมากขึ้นโดยกรมทรัพยากรธรณี ซึ่งได้พัฒนาแหล่งขุดค้นภูเก้าขาวเป็นศูนย์วิจัยไดโนเสาร์ และเป็นพิพิธภัณฑ์สิรินธร ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศไทย มีห้องปฏิบัติการและคลังเก็บตัวอย่างที่ทันสมัยสำหรับนักวิทยาศาสตร์ ศึกษาวิจัย พร้อมทั้ง จัดแสดงนิทรรศการให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป

ชั้นหิน หมวดหินเสาข้าวอายุยุคครีเทเชียสตอนต้น (ประมาณ ๑๓๐ ล้านปี) ประกอบด้วยหินทรายสีแดงอ่อน เม็ดขนาดละเอียดถึงละเอียดมาก บางชั้นมีกรวดปนแทรก สลับกับหินทรายแป้ง หินกรวดมน โดยทั่วไปหมวดหินเสาข้าวนี้มีสีน้ำตาลแดง โดยที่หมวดหินนี้เป็นหมวดหินที่พบซากดึกดำบรรพ์หลากหลายชนิด ทั้งกลุ่มสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังสัตว์มีกระดูกสันหลัง โดยเฉพาะไดโนเสาร์ ที่วิจัยแล้วเป็นไดโนเสาร์ชนิดใหม่ สกุลใหม่วรรณ ๔ ชนิด ของประเทศไทย คือ

ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน (Phuwiangosaurus sirindhornae)

สยามโมไทแรนโนส อิสานเอนซิส (Siamotyrannus isanensis)

สยามโมซอรัส สุธีธรนิ (Siamosaurus suteethorni)

และกินรีมิมีส ขอนแก่นเอนซิส (Kinnareemimus khonkaenensis)

ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สิรินธร

จากการค้นพบแหล่งฟอสซิลไดโนเสาร์ที่วัดลักรังวัน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ พบซากไดโนเสาร์จำนวนมากกว่า ๗๐๐ ชิ้น เป็นไดโนเสาร์กินพืชอย่างน้อย ๗ ตัวทับถมกันในบริเวณที่เคยเป็นร่องน้ำ อายุประมาณ ๑๓๐ ล้านปี จากซากไดโนเสาร์จำนวน ๗ ตัว พบไดโนเสาร์ตัวที่สมบูรณ์ที่สุด ๑ ตัว นับเป็นซากที่สมบูรณ์ที่สุดตั้งแต่มีการขุดสำรวจซากดึกดำบรรพ์ในประเทศไทยมา จากการศึกษาวิจัยพบว่า เป็นไดโนเสาร์สกุลใหม่ และชนิดใหม่ของโลกชื่อ **ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน** เมื่อขุดค้นจนแล้วเสร็จพบว่าแหล่งขุดค้นนี้สามารถใช้ศึกษาสภาพแวดล้อมในบรรพกาลได้อย่างชัดเจน

และด้วยตระหนักถึงคุณค่าของความรู้อันสืบเนื่องมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์ ซึ่งเป็นสิ่งล้ำค่าทางวิชาการ และเป็นของหายากในปัจจุบัน กรมทรัพยากรธรณีจึงได้จัดสร้างพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงขึ้น สำหรับเป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยทางด้านบรรพชีวินวิทยาในระดับนานาชาติ ที่จัดเก็บตัวอย่างซากดึกดำบรรพ์ทุกชนิดของประเทศ แหล่งเรียนรู้ จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ จัดฝึกอบรม บรรยาย และให้บริการแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระนาม "สิรินธร" มาเป็นชื่อพิพิธภัณฑ์เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๙ พิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ภูเวียงจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น "พิพิธภัณฑ์สิรินธร" นับแต่นั้นมา

พิพิธภัณฑ์สิรินธร ได้เปิดทดลองให้บริการตั้งแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๐ และเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด

ไดโนเสาร์ที่พบในประเทศไทย

ปัจจุบัน นักโบราณชีววิทยา ขุดพบฟอสซิลกระดูกไดโนเสาร์ในประเทศไทยถึง ๑๖ ชนิด ในจำนวนนี้เป็นไดโนเสาร์ชนิดใหม่ สกุลใหม่ของโลก ๖ ชนิด และได้รับการตั้งชื่อตามชื่อของบุคคลหรือสถานที่ที่ขุดพบ

ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน : เป็นไดโนเสาร์ซอโรพอดกินพืชขนาดใหญ่ เดิน ๔ ขา คอยาว หางยาว อายุประมาณ ๑๓๐ ล้านปี ความยาวประมาณ ๑๕-๒๐ เมตร พบฟอสซิลครั้งแรกที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยตั้งชื่อเพื่อถวายพระเกียรติแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

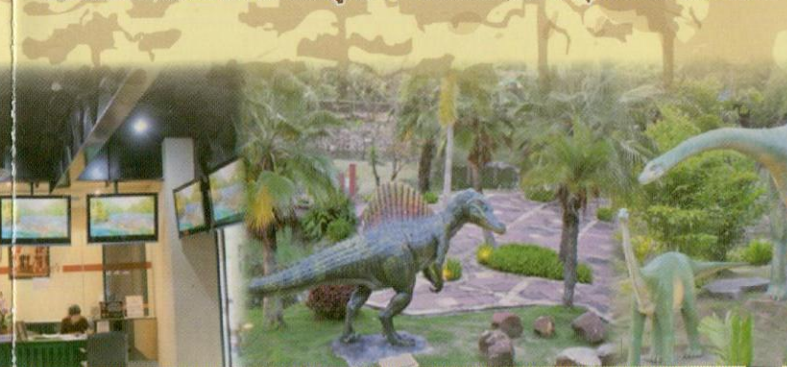
อีสานโนซอรัส อรรถวิภันซ์ : เป็นไดโนเสาร์กินพืชขนาดใหญ่ เดิน ๔ ขา คอยาว หางยาว อายุไทรแอสซิกตอนปลายประมาณ ๒๐๙ ล้านปี ความยาวประมาณ ๑๓-๑๕ เมตร ขุดค้นพบฟอสซิลที่จังหวัดชัยภูมิ โดยตั้งชื่อเป็นเกียรติแก่นายปรีชา อรรถวิภันซ์ อดีตอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี

ชิดตะโกซอรัส สัตยารักษ์ : เป็นไดโนเสาร์พวกที่มีสะโพกแบบนก สกุลเดียวกับที่พบในจีนแต่เป็นชนิดใหม่ เป็นไดโนเสาร์ที่กินพืชขนาดเล็กอายุครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ ๑๐๐ ล้านปี ความยาวประมาณ ๑ เมตร โดยตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่นายนเรศ สัตยารักษ์ ผู้ค้นพบ

สยามโมซอรัส สุธีธรณี : เป็นไดโนเสาร์เทอโรพอดในยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ ๑๓๐ ล้านปี ความยาวประมาณ ๗ เมตร มีฟันที่ลักษณะคล้ายฟันจระเข้ ตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.วราวุธ สุธีธร ผู้มีส่วนสำคัญในการสำรวจพบซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์ในประเทศไทย

สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส : เป็นไดโนเสาร์เทอโรพอดที่เดินด้วย ๒ ขา หลัง ส่วน ๒ ขาหน้ามีขนาดเล็ก ในยุคครีเทเชียสตอนต้น ประมาณ ๑๓๐ ล้านปี ความยาวประมาณ ๖.๕ เมตร นับว่าเป็นบรรพบุรุษของ **ไทรันโนซอรัส เรกซ์** ที่พบในอเมริกาเหนือ

กินรีมิมีส ขอนแก่นเอนซิส : เป็นไดโนเสาร์กินทั้งพืชและสัตว์เป็นอาหาร เดินและวิ่งด้วย ๒ ขาหลัง มีรูปร่างคล้ายนกกระจากเทศและปราดเปรียว ขนาดลำตัวยาวประมาณ ๑-๒ เมตร คอเรียว เล็กยาว ปากเป็นจระเข้ ไร้ฟัน ถูกค้นพบในชั้นหินหมวดดินเสาข้าว ที่อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น อายุประมาณ ๑๓๐ ล้านปี

พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑสถานธรณีวิทยา

ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ธรณีวิทยา จะได้ตะลุยแดนไดโนเสาร์แบบไทย ไทย กับนิทรรศการความรู้ทั้งบรรพชีวินวิทยาและธรณีวิทยา โดยแบ่งออกเป็น ๔ โซน ดังนี้

โซนที่ ๑ จักรวาลและโลก

กล่าวถึงจุดกำเนิดของโลกและจักรวาล โดยการยึดหลักฐานบิกแบงหรือการระเบิดครั้งยิ่งใหญ่ บริเวณท้องฟ้าการจำลองการเกิดระบบสุริยะจักรวาลจึงทำให้ห้องมืดเสมือนอยู่ในช่วงการเกิดระบบสุริยะจักรวาลต่อมากล่าวถึงโลกในมุมมองที่ย่อส่วนให้เห็นโลกทั้งใบและมีเครื่องเล่นที่น่าตื่นตาตื่นใจไม่กับการเปลี่ยนแปลงและองค์ประกอบต่างๆ ของโลกไม่ว่า

โซนที่ ๒ เมื่อชีวิตแรกปรากฏ

ร่วมกันค้นหาวา สิ่งมีชีวิตชนิดแรกที่กำเนิดขึ้นมาเป็นสิ่งใดกัน? จากภายในถ้ำที่ย้อนไปสู่ช่วงสิ่งมีชีวิตชนิดแรกถือกำเนิดขึ้นมา

โซนที่ ๓ พาลีโอโซอิก มหายุคแห่งวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตโบราณ

จากสิ่งมีชีวิตชนิดแรกได้ขยายเผ่าพันธุ์ครั้งใหญ่กลายเป็นพวกที่มีความซับซ้อนหลายรูปแบบ ย้อนอดีตจากน้ำขึ้นบก พบซากดึกดำบรรพ์มากมายหลากหลายตามแต่ละยุค

โซนที่ ๔ แบ่งออกเป็น ๒ โซน คือ

๔.๑ มีโซโซอิก มหายุคแห่งสัตว์เลื้อยคลานและไดโนเสาร์ หลังการสูญพันธุ์ครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดที่เคยเกิดโลกใบนี้ขึ้นมาเปิดโอกาสให้ไดโนเสาร์ได้ก้าวเข้ามาครองพื้นที่พิภพ เทอร์โรซอร์เป็นจำพวก และสัตว์เลื้อยคลานทะเลเป็นจำพวกสมุทรยุคของไดโนเสาร์ได้เปิดฉากแล้ว

๔.๒ ไดโนเสาร์ไทย พบกับฝูงไดโนเสาร์ของประเทศไทย

ขนาดเท่าของจริง มีทั้งที่ตัวใหญ่น่าสะพรึงกลัว ยักษ์ใหญ่เจดีย์ อีกทั้งตัวจิ๋วที่น่ารัก

โซนที่ ๕ วิถีชีวิตไดโนเสาร์

ไดโนเสาร์อยู่กันอย่างไร ต่างจากสัตว์ยุคปัจจุบันหรือไม่ ร่วมหาคำตอบผ่านวิญญานไดโนเสาร์ที่มาเล่าเรื่องราวอันแสนจะลึกลับกับกล่องกดติดวิญญาน "Ghost Box"

โซนที่ ๖ ปริศนาการสูญพันธุ์ และคืนชีวิตให้ไดโนเสาร์

ห้องทำงานของเราได้ตลอดเวลา ทำให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่เคยหยุดนิ่ง ดังที่ผู้คนได้กล่าวว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

โซนที่ ๗ ซีโนโซอิก มหายุคแห่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

เมื่อไดโนเสาร์สูญพันธุ์ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมก้าวเข้ามาแทนที่ได้อย่างรวดเร็ว แผ่ขยายอาณาจักรทั่วภูมิภาคไปทั่วโลก พบกับความมหัศจรรย์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งหมดได้ในโซนนี้

โซนที่ ๘ เรื่องของมนุษย์

ต้นตระกูลของมนุษย์มาจากลิง หลักฐานชิ้นไหนที่กล่าวไว้อย่างนั้น พบหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการเป็นผู้ทำลายล้างที่ไม่อาจคาดคิด ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างหนักหน่วงในช่วงของมนุษย์ครองพื้นที่ปฐว

